

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

**СИСТЕМА ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ:
ДОСВІД МИНУЛОГО – ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ**

до 85-річчя академіка В. І. БОНДАРЯ

Збірник наукових праць

Харків 2023

Корженко А. С. Особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення під час воєнного стану.	369
Мураховець О.М. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі	374
Онишко С.В. Батьківська підтримка дітей з ООП.	379
Семененко-Кожух Ю.В. Методика дистанційної логопедичної корекції афазії.	381
Стадник О. А. Особливості сучасного стану психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в умовах інклюзивно-ресурсного центру.	387
Субота К.В. Формування мовленнєвої активності у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру.	392
Чечко Т.М. Аналіз потреб батьків дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення в інклюзивно-ресурсних центрах.	395
Шевченко С.А. Особливості дитячо-батьківських стосунків у сім'ях, що виховують підлітків з інтелектуальними порушеннями	400
Якуба Л.С. Консультування батьків як засіб створення умов для формування діалогічної компетентності дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку.	402

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО І БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Бацилєва О. В., Докійчук І. О. Життєстійкість як ресурс особистісного благополуччя в умовах сьогодення.	408
Дармограй І. В. Застосування прийомів здоров'язберігаючих технологій на корекційних заняттях в спеціальній школі.	411
Єна А. О. Створення педагогічної ситуації особистісно-орієнтованого фізичного виховання як провідна психолого-педагогічна умова збереження здоров'я дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями.	414
Іванова Л. О. Підтримка психоемоційного стану учнів з інтелектуальними порушеннями під час дистанційного навчання в умовах воєнного стану.	419
Левченко С. Ю. Організація раціонального рухового режиму як провідна психолого-педагогічна умова збереження здоров'я дітей дошкільного віку з ООП.	424
Літвін Ю.Ю. Мнемотаблиці як засіб формування складової структури слова у дітей старшого дошкільного віку із ФФНМ.	429
Новіцька Л. Ф. Шляхи формування здоров'язбережувального освітнього середовища в спеціальній школі.	431
Присяник О.П. Напрямки логопедичної роботи з корекції дисграфії внаслідок порушень мовного аналізу та синтезу.	435
Семотюк Г.Ю. Підтримання працездатності дітей молодшого шкільного віку з ООП у процесі дистанційного навчання засобами рухливих ігор та вправ як засіб формування їх здоров'язбережувальної компетентності.	439
Чугунов Б. В. Вплив використання терапевтичних методів на зменшення	444

Шевченко С.А.
здобувач вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Науковий керівник: Коваленко В.Є.
кандидат психологічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ У СІМ'ЯХ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Ряд подій, які відбуваються в світі останніми роками привели фахівців різних галузей (психологів, соціологів, педагогів та інших) до думки про необхідність нового рівня досліджень проблем стосунків у сучасній сім'ї.

Дитячо-батьківські стосунки – це взаємодія і відносини між батьками та їхніми дітьми. Це включає в себе спосіб, яким батьки виховують та ставляться до своїх дітей, а також як діти взаємодіють зі своїми батьками. Дитячо-батьківські стосунки визначають, яким чином розвиваються особистість дитини, її психоемоційний стан, суспільні навички і сприйняття світу. Вони є важливими для формування дітей і визначають багато аспектів їхнього життя.

Велике значення проблемі дитячо-батьківських стосунків приділяли вітчизняні та закордонні вчені. Так, А. С. Макаренко зазначав, що «спрямовувати дитину, а не оберігати її від життя – це найвідповідальніше завдання батьків». Д. Баумрінд досліджувала стилі виховання батьків та їх вплив на розвиток дітей, Т.М. Яблонська [4] прийшла до висновку, що у сучасній психологічній науці дитячо-батьківські стосунки найчастіше аналізуються за допомогою таких критеріїв, як: стиль сімейного виховання (Е.Г. Ейдемільер), батьківське ставлення (А.Я. Варга), батьківська позиція (А.С. Макаренко, А.С. Співаковська). Дослідники досліджують вплив батьківської поведінки на поведінку та формування особистості дітей, розробляють моделі взаємодії між батьками та дітьми, які допомагають розуміти, як батьківське ставлення впливає на самосвідомість та поведінку дітей. Педагоги, психологи зробили вагомий внесок у розуміння дитячо-батьківських стосунків, їхні дослідження і теорії продовжують впливати на цю галузь психології.

На взаємини між дітьми та їх батьками впливають різні чинники, такі як: вікові особливості дітей, культурні моделі поведінки і особиста життєва позиція батьків. Вони відображаються у способі, яким діти сприймають своїх батьків та взаємодіють з ними. На думку А.С. Співаковської [1] дитячо-батьківські стосунки прийнято розуміти, як найважливішу детермінанту психічного розвитку та процесу соціалізації дитини. Висновок проведеного дослідження вказує на важливість у дитячо-батьківських стосунках поєднання уважливого та дбайливого ставлення до своєї дитини, без зайвої нав'язливості, що проявляється у бажанні бути поруч, слухати, підтримувати та надихати їх у

важких моментах. Любов та готовність надавати допомогу, коли її просять, сприяють формуванню повноцінної, емоційно здорової особистості, яка також готова допомагати іншим у навколишньому середовищі.

Стосунки між батьками і дітьми підліткового віку є важливим аспектом в розвитку молодшої людини. Розвиток підлітків супроводжується рядом характерних особливостей у стосунках між батьками. Зокрема питанням розвитку дітей підліткового віку займалися В.І. Слободяник, та Р.І. Сірко. На їхню думку перехід від дитинства до дорослості супроводжується перебудовою всіх сторін розвитку особистості. Дитина усвідомлює свою індивідуальність, при цьому відбувається перебудова потреб та мотивів поведінки. Основний зміст підліткових переживань – це втрата ідентичності з самим собою, при цьому незадоволеність собою може визивати нав'язливі стани: сумніви, страхи, пригноблюючі думки про себе. від яких залежить його подальше становлення, як особистості. Підлітки активно досліджують світ та відчують потребу у незалежності від батьків. Саме тому конфлікти між батьками та підлітками є нормальною частиною цього періоду. Підлітки намагаються визначити свої власні межі, індивідуальність і цінності, що може сприяти зіткненням із батьками, які намагаються встановити обмеження і контролювати їх поведінку.

Інтелектуальні порушення змінюють хід особистісного розвитку. Тенденцію розвитку особистості підлітків з інтелектуальними порушеннями було досліджено Т.О. Докучиною [2]. На її думку дитячо-батьківські стосунки в сім'ях, де виховують підлітків з інтелектуальними порушеннями, мають свої особливості через специфіку потреб і викликів, які виникають при вихованні таких дітей. Підлітки з інтелектуальними порушеннями можуть потребувати додаткової підтримки та догляду. Батьки повинні бути готовими надавати дітям можливість спілкуватися та взаємодіяти з іншими, забезпечуючи підтримку та захист від дискримінації.

Т.О. Докучиною було встановлено, що підлітковий період характеризується появою особистісних новоутворень: якісно нового рівня розвитку самосвідомості, самовизначення, саморегуляції. Також вона зазначила: «У підлітків з інтелектуальними порушеннями спостерігається дисгармонійний розвиток психіки, що зумовлює незрілість особистості, зокрема наявне переважаючі потреби і труднощі з формуванням соціальних потреб та інтересів, недорозвиток мотиваційної сфери та «Я-концепції» [2].

Дитячо-батьківські стосунки в сім'ях, де виховують підлітків з інтелектуальними порушеннями, можуть бути особливими і вимагати специфічного підходу. Важливо розуміти, що інтелектуальні порушення можуть варіювати за ступенем тяжкості, тому кожна родина має свої унікальні потреби і виклики. Стосунки в сім'ях з підлітками з інтелектуальними порушеннями можуть бути важкими, але вони також можуть бути важливими та глибокими. Важливо надавати підтримку, розвивати розуміння та надавати можливість дітям розвивати свій потенціал і відчувати себе щасливими та задоволеними в сімейному оточенні. Адже підтримка у виборі професійного шляху та навчанні є важливою складовою успішного розвитку підлітка.

Отже, всі ці аспекти підкреслюють важливість відносин між батьками та дітьми у сім'ях, де виховують підлітків з інтелектуальними порушеннями. Дослідження в цій області може надати батькам корисну інформацію та рекомендації щодо того, як краще взаємодіяти із підлітками, як підтримувати їх розвиток та як справлятися з викликами, пов'язаними з вихованням дитини з особливими потребами. Розуміння цієї проблеми покращить якість життя підлітків з інтелектуальними порушеннями, а також сприятиме більш широкому включенню цієї категорії дітей у суспільство.

Література

1. Булгакова О.Ю., Азаріна О.В. Теоретичні основи вивчення дитячо-батьківських стосунків у психологічних дослідженнях, науковий журнал Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, серія психологія, том 31 (170), №3 2020, с.100-105.
2. Докучина Т. О. Особливості розвитку особистості підлітків з інтелектуальними порушеннями. DOI <https://doi.org/10.32782/inclusion/2023.1.5> ORCID ID: 0000-0001-7892-7728
3. Слободяник В.І., Сірко Р.І., Психологічні особливості переживання кризи в підлітковому віці., Наукові дослідження, відкриття та розвиток технологій у сучасній науці, психологічні науки, 19-20 квітня 2019р., с.72-74
4. Яблонська Т.М., дитячо-батьківські взаємини, як чинник розвитку ідентичності дитини., УДК 159.923,с.590-591.

Якуба Л.С.

аспірантка кафедри
психокорекційної педагогіки та реабілітології
УДУ імені Михайла Драгоманова
Викладач кафедри спеціальної педагогіки
Харківський національний педагогічний
університет ім. Г.С.Сковороди
ORCID iD: 0000-0003-0632-8384

Науковий керівник: Супрун М.О.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

КОНСУЛЬТУВАННЯ БАТЬКІВ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.

Важливість розвитку комунікативно-мовленнєвої сфери дітей з порушеннями інтелектуального розвитку має велике значення для їх подальшої соціалізації і вимагає як індивідуального, так і комплексного підходу у корекційній роботі. Ранній початок психокорекційних заходів забезпечує